

om in het bijzonder de Cerammers van het gehucht Caylon te verdrijven en aldaar een aanzienlijke hoeveelheid kruidnagels te vinden. Maar bij Pulau Geser is men door de inlanders misleid en, niet opgewassen tegen het grote aantal vijandelijke vaartuigen, moest men twee orembaaien achterlaten. Verder wordt verwezen naar de aparte brief van 31 mei 1764. Zoals boven gezegd, [fol. 130] krioelt het daar van Papuase rovers. Samen met anderen heulen die met de hardnekkigsten onder de Cerammers, boezemen ze de trouwe doch merendeels angstige onderdanen van de Compagnie grote schrik in en deden ze onlangs weer invallen op Haruku en Manipa. Het was de bedoeling dat de verzamelde patrouillevaartuigen wraak zouden nemen voor de vijandelijkheden bij Pulau Geser en Ceram Laut, maar volgens de onlangs ontvangen aparte brief van gouverneur Willem Fockens van eind augustus 1764 is dat door de sterke westelijke stromingen, die door het doorzetten van de oostmoesson waren veroorzaakt, en door ernstige lekkage aan de orembaaien niet gelukt. Die hadden samen westelijk naar Sawai koers gezet. Daar was ook jacht op Papuase vaartuigen gemaakt, hetgeen door de traagheid van de inlandse roeiers helaas mislukte. Men vreest ernstig dat er dit jaar weinig meer is uit te richten, doordat één van de Ambonse pantjalangs en enige onherstelbare orembaaien naar het hoofdkantoor moesten terugkeren. [fol. 131] Ze waren door de wormen sterk aangevreten. Bovendien waren van de drie pantjalangs die, zoals hierboven gemeld, naar Banda waren gezonden om langs de zuidkust van Ceram te patrouilleren, er volgens de brief van gouverneur Jacob Pelters van 25 mei 1764 toen nog maar twee aangekomen. Op patrouille uitgezonden is één van deze twee door de lichtgelovigheid van de gezaghebbende stuurman door mensen van Pulau Geser, van Keffing en van andere eilanden gekaapt, is de bemanning vermoord en het schip tenslotte verbrand. De andere pantjalang was lek en is vol met zieken op het hoofdkantoor Ambon teruggekeerd. Het geboefte onder de Papuase bevolking en de verraderlijke Cerammers, die leenmannen van Tidore zijn, gaat zeer ver en hun driestheid zal zeker toenemen, als men hen niet doeltreffend kan tegenhouden. Die vrees wordt schrijnend tot uitdrukking gebracht in de aparte brief van 31 augustus 1764 en wel voornamelijk wegens de zwakte van het garnizoen daar. [fol. 132] De zaken van de Grote Oost, waarheen reeds een bark, een sloep en twee pantjalangs zijn gezonden om daar vroeg een partij rijst aan te voeren, zullen alle aandacht van de Hoge Regering krijgen. Het voorstel van gouverneur Willem Fockens tegens smokkelarij de hoofden van de gehuchten van wie bewezen kan worden dat ze vaartuigen zonder pas hebben toegelaten, de doodstraf te geven, of tenminste te verbannen, zal in ernstige overweging worden genomen. De patrouillevaartuigen, hoe nodig ook, kunnen niet overal zijn. Als onderdanen van de Compagnie van smokkel kunnen worden afgeschrikt dan blijven de rovers ook wel weg, en zullen de bekende concurrenten, die de vaart door de Molukken al enige jaren bedrijven, daar wel wegblijven.)

Willende inmiddels zeeker relaas (waarvan voormelde brief van den 31^e augustus passato gewaagt) dat er ook dezen jaare weer een Engels schip op Salwattij is geweest, dat naar de Manilhas de steven wende; dat den radja van dat Papoesche eyland met eenige verversching ter verkoop naar boord was gegaan, maar de scheepelingen het gerefuseert en kort daarna twee schuyten, bemand met 9 mooren en 1 Europees, om water na de wal gezonden hadden, dog dat de Salwatters de eerste voor slaven verkogt en den laatsten met dwang besneeden hebbende, daarop een bezoek van de boot hadden gekreegen, waarvan het volk eenige huizen verbrand en een schuyt weer hernomen hadden.

Fol. 132v-133r.

BANDA

(Uit Banda zijn met de Langewijk en de Standvastigheid, naast een aparte brief van gouverneur Jacob Pelters van 25 mei, één van 30 mei van het bestuur en een latere van 16 juni 1764 ontvangen. Deze schepen waren geladen met 526.770 lb gesorteerde nootmuskaat, 960 sokkels foelie, benevens wat kareet, parelmoerschelpen, stampparels en vogelnestjes, en daarbij wat nog op Java's Oostkust in de Standvastigheid is geladen. De bark de Buis wordt